

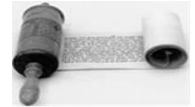
יצחק יעקב פוקס

בס"ד

"לילהודים היתה אורה ולמוזה ולשון ויקר"
 "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"

ימי הפורים תשפ"ד

ראשון ושני - י"ד וט"ו באדר שני

תענית אסתר "מוקדמת". ואף בני הפרזים, שלא כדרכם, קוראים את המגילה דשנים ושבעים מ"סעודה שלישית", שנאכלה זה עתה [כאחיהם במוקפים כל שנה] – ארע לאחרונה לפני 7 שנים (תשע"ז)

בדפים שלפניכם, **בס"ד**, מענה לשאלות רבות הנשאלות בפורים דהשתא, כגון: **השנה**, שמאז שמחת תורה, עוסק עם ישראל ב"**מחיית עמלק**", בזכות לימוד התורה בהתמדה בישיבות הקדושות ללא הפסק, ועל ידי "שלוחי דידן" הגיבורים אנשי החיל הלוחמים יומם וליל בגבורה ובמסירות נפש, להכרית את מבקשי נפשנו, **האם חובה השנה לקיים "זכור"**? שהרי בכלל מאתים מנה? והאם אכן, ל"חאמס" ו"חיזבאלה" ימ"ש דין "עמלק"? האם העיר **עזה**, גם כיום עיר "**ספק מוקפת חומה מימות יהושע**" וכמדורי דורות, יש לקרוא בה מגילה גם בט"ו? האם "בעלי הקריאה" בפרזים, רשאים לשנן מקרא המגילה בשבת, ואף להביאה לבית הכנסת טרם יצאה השבת – ערב פורים במקומם? האם יכולים ילדי הפרזים להתחפש כבר לקראת סעודה שלישית? והאם מחובתם בפרזים, לסיים סעודה שלישית בשקיעה, מצד איסור אכילה קודם שמיעת המגילה? ואף למוקפים, האם משלוח מנות ארוז וממוען, מוקצה בשבת? ועוד

משנכנס אדר ראשון מרבים בשמחה

גמ' תענית כט ע"א: "אמר רב יהודה ב"ר שילת משמיה דרב, **משנכנס אדר מרבין בשמחה**"

"מנהג לתלות טבלאות מצוירות [שלטים] "משנכנס אדר מרבים בשמחה" ויש תולים אותו על המקום שמשאירים בבית ללא טיח זכר לחורבן, כדי לכסותו, ולהזכיר שהוא זמן שמחה" (פסקי תשובות תרפ"ו, ה). אמנם, בספר "אשרי האיש" (פסקי הגרי"ש אלישיב זצ"ל), שאין לעשות כן, לכסות "זכר לחורבן", ורק בפורים עצמו, **בשערי תשובה**, תרצה בשם **מור וקציעה**: "שאינ צריך לערוך

בסעודת פורים את השולחן, באופן של "זכר לחורבן", כיון שחייב לבסומי עד דלא ידע.

מאימתי מרבים בשמחה

רבים המסופקים ממתי מרבים בשמחה? האם כבר באדר ראשון? וכלשונם: "אין אני מחייך, אלא אם כן כתוב במפורש"!! ואמנם כן, נאמר במשנה מגילה א, ד: **"אין בין אדר ראשון לבין אדר שני, אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים"** - את ימי הפורים חוגגים באדר שני, כדי "לסמוך גאולה לגאולה" - גאולת פורים לגאולת מצרים. ועל כן, גם את ארבע הפרשות [שקלים, זכור, פרה והחודש] קוראים באדר שני, ואם טעו וקראו את ד' הפרשות באדר א' - חוזרים וקוראים באדר ב' (הכרעת המשנ"ב תרפ"ח, כ"ג). אבל לעניין **"מרבים בשמחה - מתחילים באדר ראשון!** וכן כתב מרן החתם סופר זצוק"ל בחתימת תשובתו בחלק חושן משפט סי' כ: "פרשבורג, כאור בוקר ליום ג' שנכפל בו כי טוב, א' דראש חודש אדר ראשון שמרבים בו בשמחה".

והעיר הגאון רבי אשר וייס שליט"א "שאף שמשחת חולין של מרן החתם סופר גם באדר א' מרבין בשמחה. אך בדברי רש"י לתענית כ"ט לכאורה יש לדייק שלא כן, דכתב **"משנכנס אדר ימי נסים היו לישראל, פורים ופסח"**. הרי לן דסיבת השמחה משום דבחודש זה יש ימי הפורים וכן בניסן שיש בו פסח, וכך כתב בשו"ת שאילת יעב"ץ ב, פ"ח א, אין בזה הכרח ואפשר דאין כוונת רש"י אלא לבאר באופן כללי דסיבת השמחה משום נסים שנעשו בחודשים אלה, אך מ"מ אפשר דגם באדר א' מרבין בשמחה כיון דמכל מקום אדר הוא". **יש לציין** שהמעין בחידושי חת"ס למגילה ו ע"ב מוצא מפורש, שאין זו רק שיחת חולין של החת"ס זי"ע, אלא שמרבין בשמחה **מן הדין, כבר באדר א'**. ראה גם דרך שיחה לגר"ח קנייבסקי זצ"ל סוף פ' מקץ.

הבנים חוגגים והבנות ממתנות

אדר ראשון תשפ"ד - ללא חגיגות "בת מצוה"

בשנה זו - תשפ"ד כל הבנים שמלאו להם 13 שנה, חוגגים בר-מצוה במשך שני חודשי אדר, משום שלפני 13 שנה - תשע"א, הייתה שנה מעוברת, וכל בן נעשה בר מצוה באדר בו נולד - ראשון או שני. מאידך, הבנות, ילידות תשע"ב, השנה, אינן חוגגות כלל בת - מצוה אלא בחודש אדר שני, משום שלפני 12 שנים - תשע"ב הייתה שנה "פשוטה" שאין בה אלא אדר אחד, וכדי

להיות "גדולה" יש צורך שיעברו י"ב שנים שלימות ועוד יום. (רמ"א נ"ה, י), ולכן, השנה באדר ראשון, כלל לא יתקיימו חגיגות בת - מצוה, אלא באדר שני.

יש לציין, שבעזרת ד' בעוד 13 שנה – תשצ"ז, תהיה שנה "פשוטה" בת אדר אחד בלבד. וכל הבנים ילידי שני האדרים של **תשפ"ד** יגיעו למצוות, **כולם בחודש אחד** – אדר תשצ"ז, ובכל ערב, בס"ד "הרצים ייצאו דחופים", ומתנות בידיהם, מאולם לאולם..... **מומלץ בזאת**, להורי הבנים הנולדים השנה, בשני חודשי אדר, **מיד** לאחר הברית, להזמין את האולם לחגיגת הבר – מצוה שתתקיים בתשצ"ז, ויתקיים ממש: "כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולמצוות וכו' – באותו האולם ממש, ובתקווה, ש"הנחה למדינות עשה" בהזמנה כפולה ומכופלת.

שנה מעוברת - אדר ראשון ואדר שני

במהלך כל מחזור של 19 שנים, מאז **בריאת העולם**, ישנן 7 שנים מעוברות, על פי הסדר: **ג ו ח א ד ז ט** היינו, השנים: שלישית, ששית, שמינית, אחת עשרה, ארבע עשרה, שבע עשרה ותשע עשרה – הינן שנים **מעוברות**. השנה, היא ה' תשפ"ד- **5784** שנים לבריאת העולם, בחלוקה ל **19** התוצאה הינה: **304.42** [אותה מכפילים ב 19 ואת התוצאה מחסרים מ 5784 והתוצאה 8]. כלומר, מאז בריאת העולם חלפו **304** פעמים **19** שנה, וחלפו עוד **8** שנים, ועל כן, **תשפ"ד** הינה השמינית [- ג ו ח] למחזור הבא - ה **305** לבריאת העולם. וכידוע מידי **19** שנה מקבילים התאריך העברי והתאריך למנינים - בהתמלא החסר בין שנת הלבנה (**354 ימים**) לבין שנת החמה (**365 ימים**) בתום מחזור **19** שנה בעזרת **7** השנים המעוברות

מזל דגים - בלבוש (תרפ"ה ס"א): "ואדר ראשון בשנת העיבור אין מזלו מזל דגים עד אדר השני, שאין אדר הראשון אלא תשלומים לחדשים שעברו בג' שנים להשלים חדשי הלבנה לחודשי החמה". אמנם, ביערות דבש ב, דרוש ב שידוע שמזל דגים משותף לשניהם.

יום פטירה - "יאהרציט" ר"ל

הנפטר ר"ל בשנה שבה **שני חודשי אדר**, ראשון ושני, ציון יום פטירתו בשנים הבאות: **בשנה מעוברת** – בתאריך הפטירה (אדר ראשון או שני). נפטר בשנה "**פשוטה**" שאין בה אלא **אדר אחד**, בשנה מעוברת: מנהג בני **אשכנז** -

לציין את יום הפטירה **באדר ראשון** (שהרי התענית והקדיש לעילוי הנשמה ולפדיון הנפש העומדת לדין מחודש בכל יום פטירה - "ילכו מחיל אל חיל", ואין דוחים תיקון הנפש) ומנהג בני **ספרד** - **באדר שני**, (שולחן ערוך תקס"ח, ז וביו"ד ת"ב, י"ב) **ובמשנה ברורה שם**, שהשואל מזכירים לו דעת הגר"א ועוד מהפוסקים, שיש להתענות [הנוהגים בתענית] **בשני** החודשים, ואם קשה, יעדיף בן אשכנז אדר ראשון (משנ"ב שם, מ"ב) וכן כתב הגר"ע יוסף זצ"ל לבני ספרד, יציינו גם באדר ראשון ב"אזכרה קטנה". **מכל מקום**, לעניין תפילה לפני העמוד וקדימה לקדיש, אינו דוחה שאר האבלים אלא באחד מהם (משנ"ב שם).

הערה: ביום השנה (יאהרצייט) הראשון לפטירה ר"ל, גם לדעת השולחן ערוך - נוהג באדר **ראשון** (ב"י יו"ד רנ"ג בשם התשב"ץ) שסוף השנה הראשונה - **בתום י"ב חודש**.

"ז אדר" - יום פטירת משה רבנו ע"ה

בגמ' סוטה י"ב ע"ב שמשה רבנו נולד ונפטר בז' אדר, **ובמכילתא** בשלח, ו לדעת ר"א המודעי, משה נפטר בשנה מעוברת **באדר א'**. ובשו"ת **הלכות קטנות** ב, קע"ג כיון שאמרו חז"ל בסוטה שם, שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום וודאי שאם הייתה פטירתו בשנה **מעוברת**, הייתה **באדר שני**, וכן כתב רבי יונתן אייבשיץ ב"יערות דבש" א, דרוש ג שמשה נולד בשנה מעוברת באדר א' אולם **נפטר באדר ב'** כמפורש בגמ' קידושין ל"ח ע"א שנפטר באדר הסמוך לניסן ומיום פטירתו, 33 ימים עד י' בניסן שנכנסו לארץ ישראל.

הלכה למעשה: "חברא קדישא" והנוהגים להתענות בז' אדר [תענית צדיקים] לדעת המשנ"ב תק"פ, א המנהג להתענות **באדר א'**, אמנם בלוח לא"י שהמנהג בארץ ישראל, על כל פנים, לבני אשכנז, שרק ה"חברא קדישא" מתענים, ועורכים סעודה במוצאי התענית **באדר שני**.

"ולכפרת פשע"

המשנ"ב הביא בס"י תכ"ג, ו שלש שיטות מתי מוסיפים בתפילת מוסף של ראש חודש בשנה **מעוברת**, את המילים: **"ולכפרת פשע"**, לדעת א"ר תכ"ג, ו וערוה"ש שם, ה יש לאמרו כל השנה, לפי שבקטע "אלוקינו וא"א חדש עלינו את וכו' " **י"ב** לשונות בקשת טוב, ובשנה מעוברת מוסיפים בקשה **י"ג** כנגד

חודש העיבור. והמשנ"ב לא הכריע. והמנהג לומר עד ר"ח אדר שני ועד בכלל (כדעת פמ"ג שם, מש"ז, ב) וכך כוונת הנכתב בלוח לא".

הסבר ההוספה: בטעמי המנהגים עמ' קצ"ז בקונטרס אחרון: "כי שמא השנה אינה מעוברת, ונמצא שאוכלים חמץ בפסח" בדומה ביאר הגר"י הוטנר זצ"ל את ההוספה, עפ"י הגמ' בסנהדרין י"ב ע"ב לענין חזקיהו המלך שעיבר ניסן בניסן, ולא הסכימו עמו חכמים, והתפלל וביקש "ד' הטוב יכפר בעדי" - מכאן הלשון "ולכפרת פשע".

וידי"נ הרה"ג ר' יעקב קופשיץ שליט"א הוסיף, עפ"י הידוע מהגה"צ רבי אליהו לאפין זצ"ל שאמירת יום כיפור קטן בערב ראש חודש היא בדומה לחולה הממתין להגיע למקום רפואתו [יום הכיפורים], ובינתיים זקוק מידי פעם לחיזוק, ובשנה מעוברת מחמת יתר הריחוק מיום הכיפורים צריך ל"כפרת פשע".

בדיקת המזוזות

מבואר בשו"ע יו"ד רצ"א, א שצריך **לבדוק את המזוזות בבית - פעמיים בשבע שנים**, וכדי שלא לשכוח הלכה זו, כתב בהגהות רבי משה מיינץ על ספר יוסף אומץ רצ"א, אות ג שבפרנקפורט ע"מ, נהגו לבדקם בכל שנה מעוברת בחודש העיבור (אדר שני), שבכל שבע שנים ישנם כשתי שנים מעוברות.

תשלום שכירות בתים והתקשרויות ממוניות

השוכרים בית או דירה **לשנה**, ונכתב בחוזה: "השכירות **למשך שנה** מתאריך היום.. במחיר .. לשנה" - אין השוכר חייב לשלם עבור חודש העיבור. אמנם, אם נכתב: "תשלום השכירות בסך .. **לחודש** - חייב השוכר לשלם גם עבור החודש הנוסף, ואין אומרים שכוונתו הייתה לשנה.

שכר מטפלות וגננות, ודמי חבר בבית כנסת וכדומה, מנהג המדינה לשלם עבור כל חודש (שולחן ערוך חו"מ שי"ב, ט"ו סמ"ע וש"ך שם). "**סוף הזמן**" בישיבות ובכוללים - לכל הדעות, בסוף אדר **השני**, "ולא כהחושבים שהוא בסוף אדר ראשון.... או בתחילתו...." (הערת ידי"נ הגר"ח"א בלייער שליט"א ב"חוקי חיים"). **ואין צריך לומר, בעת הזאת**, כבר לימדונו חז"ל, "הקול קול יעקב והידיים ידי עשיו" (בראשית כז, כב) כשקול יעקב נשמע בבתי מדרשות אין ידי עשו וישמעאל נוצחות (בראשית רבה סה כ).

**יום חמישי כ"ז אדר א' - ערב ראש חודש מוקדם - תפילת "יום
כיפור קטן".**

**שבת פרשת "ויקהל" - "פרשת שקלים" - כ"ט אדר א' – "שבת
מברכים" חודש אדר שני**

**הדלקת הנרות: ירושלים – 5:07 מרכז - 5:22 צפון - 5:12 עזה והדרום
- 5:16**

מוציאים שני ספרי תורה, בראשון קוראים לשבעה בפרשת ויקהל, ולמפטיר קוראים בספר השני בפרשת "כי תשא" (שמות ל, י"א-ט"ז). קריאת שקלים, להזכיר מצות מחצית השקל שהיו נותנים פעם בשנה ללשכה לקניית קורבנות ציבור, ובקריאה מתקיים "ונשלמה פרים שפתינו" (משנ"ב תרפ"ה, א-ב) **הפטרה:** "בן שבע שנים וגו' עד "לכוהנים יהיו" (מלכים ב י"ב, א-י"ז). ובני ספרד מתחילים: "ויכרות יהוידע (מלכים ב יא, יז) ומוסיפים פסוק ראשון ואחרון מהפטרת "מחר החודש".

ברכת חודש אדר שני

המולד: ביום ראשון בשעה 10, 13 דקות ו 6 חלקים. בברכת החודש, נכון לפרש: "ראש חודש אדר השני, יהיה ביום ראשון וביום שני הבעל"ט" (משנ"ב תכ"ז, ג). ובברכת החודש, עדיין אומרים: **"ולגשמים בעיתם"**.

אין אומרים "אב הרחמים" ואין מזכירים נשמות. **במנחה:** אין אומרים את פסוקי "צדקתך וגו' "

סעודה שלישית – משבת קודש לראש חודש

המתחיל לאכול **בשבת**, ובמוצאי שבת חל **ראש חודש** והמשיך לאכול פת בלילה: כתב שולחן ערוך קפח, י: הולכים אחר תחילת הסעודה, ויזכיר בברכת המזון, רק של שבת [רצה וכו']. וכן פסק בן איש חי (א) חוקת, כב וכן **מנהג בני ספרד** (ראה שו"ת יחוה דעת ג, נה). וכן הדין למשנ"ב ס"ק לג) לכל המסיימים אכילת הפת עד השקיעה – **5:47** (מ"ב שם, לג) **אמנם**, דעת המשנה ברורה "שמוטב להזכיר של ר"ח שהוא חיוב גמור, ומאיך, הזכרת רצה במוצ"ש במחלוקת הפוסקים" וכך נוהגים **בני אשכנז**, לומר רק "יעלה ויבא". שיטה שלישית, יש אומרים: גם רצה וגם יעלה ויבא (ט"ז) ואין כאן תרתי דסתרי, שהרי מזכיר של שבת תחילה. "ודעביד כמר עביד", בכל אופן יוצא אחת

השיטות. **עצה למעשה**, בקיצור שולחן ערוך מד, יז, שהחכם משתדל לסיים אכילת הפת לפני השקיעה – **5:47** ואזי גם לדעת המשנ"ב (בשער הציון, שם) – מזכיר רק "רצה וכו' " בלבד. והממשיך ואכל פת בלילה – "דעביד כמר עביד וכו' " איך שיעשו, יש על מי לסמוך ויצאו ידי חובה. **לענין בני הפרזים**, כשסעודה שלישית בשבת **"ויקרא – זכור"** תימשך לתוך פורים שלהם, לענין **"על הניסים"** – להלן.

שבת פרשת "פקודי" – ו' אדר שני

הדלקת הנרות: ירושלים - 5:12 מרכז - 5:27 צפון - 5:18 עזה והדרום
- 5:21

שבת "חזק"

עם גמר קריאת "פקודי" הפרשה האחרונה של חומש שמות, ולפני שהעולה מברך את הברכה האחרונה, אומר הציבור: "חזק חזק ונתחזק", והעולה עצמו לא יאמר עם הציבור, כדי שלא להפסיק בין הקריאה לברכה (לוח לא"י, ויחי) בתום הקריאה ממהרים לסגור הספר, כדי שלא יחשבו שגם המילים "חזק חזק וכו'" כתובות בתורה.

הפטרת פרשת "פקודי"

בשנה זו, שקריאת "פקודי" נפרדת מ"ויקהל" [-שבת הפסקה], **מנהג בני ספרד**: לקרוא הפטרת "ויעש חירום וגו'" (מלכים-א ז, מ-נ) **ומנהג בני אשכנז**, לקרוא את הפטרות שתי הפרשיות ויקהל-פקודי "ויעש חירום וגו' וממשיכים: "ותשלם כל המלאכה" עד "בהוציא אותם מארץ מצרים" (מלכים-א ז, נא ח, כ"א). - לוח לא"י עפ"י גאוני ירושלים זצ"ל. וכן דעת האדר"ת הגר"ש סלנט ומרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל, כיון שהשנה, בשבת חנוכה (שלא הייתה אלא שבת אחת) לא קראו "ויעש חירום", יש לקרוא ב"פקודי" את שניהם - מ"ויעש חירום" עד סוף "ותשלם כל המלאכה", וכן נהג מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל.

יום ראשון - ז' אדר שני

נוהגים חברי "חברא קדישא" בירושלים להתענות בו ואומרים בעשרה סליחות המיוחדות ליום זה (נדפס בגשר החיים סוף ח"א). ובסוף היום עושים סעודה לחזק ולשפר עבודת הקודש.

"תענית אסתר" [מוקדמת], יום חמישי - י"א אדר שני

תחילת הצום - עלות השחר: לבני אשכנז – 4:11 לבני ספרד – 4:29 [בתענית דרבנן, ובפרט בתענית שאינה ביומה, יכולים אף בני אשכנז להתחיל בצום בזמן עלות השחר השני - 4:29, 72 דקות לפני הזריחה] המעוניינים **לקום לאכול קודם עלות השחר**, צריכים לעשות תנאי אור ליום חמישי, לפני הליכתם לישון – "איני מקבל עלי התענית עד עלות השחר". **לעניין שתיה: בני אשכנז** - אם רגיל לשתות אין צריך להתנות (משנ"ב) **בני ספרד**, מלשון השו"ע משמע שצריכים. מותר להתחיל באכילת פת עד חצי שעה לפני עלות השחר, ותוך החצי שעה אין לסעוד יותר מ"כביצה" פת (56 סמ"ק). לבנות ונשים אין האיסור לאכול בחצי שעה שלפני עלות השחר – דעת מרן הגרש"ז אויערבך צ"ל לעניין כל השנה – בספר משנת אברהם.

סיבת התענית - זכר לכך, שנקלה עם ישראל לעמוד על נפשם ולבקש רחמים ותחנונים בצום ובזעקה מבעל הרחמים שיצילם מאויביהם [כמשה רבנו בזמן מלחמת עמלק שכבדו ידיו, כי היה יושב בתענית] – כדי לזכור שהשי"ת רואה ושומע לכל אחד בעת צרתו כשמתענה, ושב אל ה' בכל לבבו. על כן, **בתענית אסתר**: מותר לשמוע מוזיקה, ומותר להתרחץ כרגיל, שאין זה צום על החורבן.

החייבים בתענית

כל איש ואישה בריאים בס"ד - מתענים. אבל **חולים**, **תשושי כוח** ו**זקנים** שלדעת רופא, הצום עלול להזיק לבריאותם - לא יתענו, ובכלל זה, **מעוברות**, [אם מרגישה חולשה אין לה להחמיר השנה אפילו בתוך 40 יום לעיבורה – שעה"צ] ו**מניקות** אפילו הפסיקו להניק, וכן **מפלת** ר"ל כמניקה (עפ"י שו"ע תקנ"א מ"ב, ג"כ כה"ח ודעת תורה שם). **חתן וכלה** בתוך שבעת ימי המשתה, אבי הבן הנימול, המוהל והסנדק – **אינם מתענים** בתענית אסתר, ואף אינם צריכים להשלים ביום אחר. והשנה בוודאי, אין מקום להחמיר על עצמם כלל. וכבר כתב הרמ"א ס' תרפ"ו שבתענית זו יש להקל לעת הצורך. כמו כן, **קטנים** שלא הגיעו למצוות – פטורים מתענית זו.

אמירת "עננו"

הצם – אומר **"עננו"** בשומע תפילה, **בני ספרד** – בשחרית ומנחה. **בני אשכנז** – רק במנחה. ואפילו הצם רק עד חצות (11:46) ומתכוון להפסיק הצום, כדאי שיתפלל תחילה מנחה, **מנחה גדולה** - 12:18 ויאמר "עננו" (**בני אשכנז**: "עננו

ביום צום התענית" [כנוסח עננו של בני ספרד] ולא "ביום צום תעניתנו" **השוכח לומר "עננו"** – אינו חוזר ומתפלל, ויכול להשלימו ב"אלקי נצור" כבקשה.

סדר התפילה בתענית אסתר בשנה זו: כבשאר שנים, אלא שבמנחה אומרים תחנון, ובני אשכנז אומרים "אבינו מלכנו" בשחרית ואף במנחה, אפילו מי שלא צם, ואפילו ביחידות. משום שאין התענית בערב פורים.

תענית אסתר – שעת רחמים ועת רצון

כתב בספר קב הישר סי' צ"ז: "כל מי שצריך רחמים על איזה דבר וצריך להתפלל עליו, ייקח פנאי לעצמו ביום תענית אסתר ויאמר **מזמור כ"ב** בספר תהילים: "למנצח על אילת השחר" – היא אסתר, ואח"כ ישפוך שיחו לפני ה'. ויזכיר זכות מרדכי ואסתר, ובזכותם ייעתר לו הקב"ה ויפתח לו שערי רחמים ותתקבל תפילתו ברצון".

מנהג לתת צדקה במנחה של תענית "דאגרא [שכר] דתעניתא צדקתא". ויש נוהגים לשער כמה היה אוכל בתענית ונותנים השווי לעניים (משנ"ב תקס"ו, י"ב). כנרמז במילה **תענית** - תת עני. וכבר דרשו: תענית: **ת'** ראשונה – תשובה. **ת'** אחרונה – תפילה ובאמצע עני – צדקה שהם מעבירין רוע הגזירה.

סיום הצום – 6:09 ויש נוהגים – **6:18**.

הערה: מי ששכח שהתענית מוקדמת ולא צם – יתענה ביום ששי י"ב אדר.

נתינת "זכר מחצית השקל"

נוהגים לתת לפני קריאת המגילה, "זכר למחצית השקל", שהיו נותנים בזמן שבית המקדש היה קיים, לקניית קורבנות הציבור, וניתן גם כן, כדי "לכפר על נפשותיכם", ובגמ' מגילה י"ג ע"ב: "אמר ריש לקיש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך, הקדים שקליהם לשקליו". כיום נוהגים לתת גם עבור נשים וקטנים, ואפילו מעוברת, נותנת עבור עוברת, שנאמר "כל העובר על הפקודים" - אל תיקרי עובר אלא עובר. ונותנים את הכסף לעמלי תורה הלומדים מתוך הדחק (רוח חיים לגר"ח פלאג'י זצ"ל, תרצ"ד ושו"ת יחוה דעת א, פ"ו). **ואין** לפרעו מכספי מעשר, ואין חייבים להעבירו לעניים בו ביום.

כמה נותנים: מעיקר הדין, יוצאים בנתינת שלש מטבעות [נאמר 3 פעמים "תרומה" בפרשה], של "מטבע הנקראת מחצית באותה מדינה" - **שלושה חצאי**

שקלים (רמ"א תרצ"ד, ב ביאור הלכה וכף החיים שם). **וכן נוהגים בני אשכנז**. ושמעתי מהגרר"פ שיינברג זצ"ל, שחצי דולר אינו נחשב למטבע של המדינה בארץ ישראל, שהרי לא נעשה שימוש במטבעות הדולר בארצנו.

יש מהדרים לתת את הערך המקורי של "מחצית השקל" של תורה, שהוא קרוב לשווי של **10** גרם כסף טהור על פי מחיר הכסף, בבורסה למתכות. ויש להוסיף על זה **0.16** כנגד הסיגים וכן תוספת **17%** מע"מ. על פי זה אופן החישוב כדלהלן: ערך אונקייית כסף [המתפרסם ומתעדכן ע"י SILVER PRICE כמעט כל דקה], נכון לימים אלו, הינו **83.34** ₪ מחלקים ל **31.1035** [משקלה המדויק של אונקייית כסף], כפול **10** כפול **1.6** כנגד הסיגים, ומכפילים ב **1.17** כנגד המע"מ [אפשרי לחומרה להכפיל ב **0.44** בחישוב הסיגים המעורבים כ **0**] התוצאה הסופית הינה: **37.37 שקלים**.

[תודתי נתונה לידיד נפשי הגאון רבי נתן שוהם שליט"א אשר סייעני להגיע לתוצאה הנ"ל], אם כן, ערך "**מחצית השקל**" של תורה, **בסוף אדר א' תשפ"ד** - כ **37.37** ₪. **וכן נוהגים להדר בני ספרד**. אך אם אין היד משגת, אף להם די בנתינת **3** חצאי שקלים, ויש נותנים פעם אחת **37.37** שקלים, ועבור שאר בני הבית **מסתפקים בנתינת** שלושה חצאי שקלים, לכל אחד כדעת הרמ"א.

זמן נתינת "זכר למחצית השקל": ביום תענית אסתר [חמישי] בין מנחה לערבית – כף החיים, כ"ח ובספר דרכי חיים ושלום, תתמ"ג. ובמוקפים [ירושלים ת"ו] יש נוהגים לתת בליל שני לפני קריאת המגילה.

הכנות לקראת קיום מצוות ומנהגי הפורים תשפ"ד - כהלכתם

השנה תשפ"ד שמן הסתם, בוודאי בפרדים, אופים מאפים לפורים וגם חלות לשבת קודש

יש לזכור, שאין מצטרפות זו לזו עיסה לחלות (המוציא) עם עיסה לאזני המן או כל עוגיות (מזונות). כשם שאין מצטרף בצק **מתוק עם מלוח**. בצק שחלקו להתמלא **בגבינה** – וחלקו **לפרווה**. בצק **מקמח רגיל** – עם בצק **מקמח מלא** - כשחלק מבני הבית מקפידים ואינם אוכלים קמח שאינו מלא. (ראה פסקי חלה להרשב"א שער שני (ג), חזון איש יו"ד קצ"ח, ג והמקור במשנה שאם בחלק מהעיסה כרום ובחלק לא, ומקפידים שלא תגענה זו בזו - אינן מצטרפות זו לזו לעניין "צירוף סל" להפרשת חלה).

סוגי מאפה המתאימים למשלוחי מנות

עדיף להכין למשלוחי מנות מאפים מסוג פרווה, וכן שוקולדים - פרווה כדי לא להכשיל את המקבלים, ובפרט כששולחים לאלה שאינם מדקדקים כל כך במצוות, וראוי להוסיף פתק, מאלו הכשרים רכיבי המאפה, האם המאפה "חלבי" או "פרווה" ומה ברכתו. ויש לדעת, שכיון שטעם מצות משלוח מנות לדעת בעל תרומת הדשן, "להרבות לחברו בסעודה, שלא יחסר", אם כן, לאותם שאינם אוכלים דברי מאפה, אלא מקמח מלא - אין כל טעם לשלוח מקמח רגיל, ולאסורים בסוכר או מלח, או לרגישים ל"גלוטן" יש כמובן לשלוח בהתאם למקבל, כדי שיתקיים "לעשות כרצון איש ואיש". ובהליכות שלמה יט, יא שבדיעבד וודאי יוצאים ידי חובה .

הערת הגרי"ש אלישיב זצ"ל: אין לשלוח במשלוחי מנות אוזני המן הממולאים בגבינה, אף שאין זה אלא מאפה למתיקה ולא פת, כיון שאוכלים בשר בסעודת פורים, ועלולים להיכשל, אלא אם כן יש עליהם היכר חיזוני ("וישמע משה" א, רמ"ה). ובפרט השנה תשפ"ד שאזני המן יהיו בבית כבר בשבת ערב פורים.

הכנת משלוחי מנות

כלים הנקנים לשליחת המנות

הקונים כלי זכוכית או מתכות תוצרת חו"ל לשלוח בהם משלוחי מנות, אף שהמאכלים יונחו על הכלי עצמו - אינם צריכים להטבילם במקווה, שהרי טרם הגיעו לבעליהם העתידי, ובינתיים הם "כלי מתנה" ולא "כלי סעודה", ואפילו לא כלי אחסון (שהוא לאוכל שעתיד לאכול המאחסן, ולא אחר) אבל יש להודיע למקבלים, שהכלי טרם הוטבל (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל בקונטרס "קיצור הלכות טבילת כלים" סעיף י"א וכן הכריע יבדלח"ט הגר"א נבנצל שליט"א בספר "ירושלים במועדיה" הלכות פורים עמ' תי"ג וכן הורו הגר"נ קרליץ והגרשז"א זצ"ל). ויכול המקבל להשאיר את המאכלים בכלי עד שייאכלו. רק שלא יאכלם מן הכלי ולא יביאנו לשולחן האוכל, כי אז הפך לכלי סעודה. ולדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א כלל לא תועיל טבילת הכלי על ידי השולח (שו"ת תשובות והנהגות א, תנ"ב).

הערה: יש לציין, אוכל שהונח ואפילו בושל בכלי שאינו טבול - לא נאסר באכילה, אך אין לאוכלו מתוך הכלי (רמ"א יו"ד ק"כ, ט"ז וערוך השולחן, י"ז עפ"י התוספות).

עיטוף משלוח המנות

יש לדעת !! משלוח מנות **שכולו** סגור ועטוף מכל הצדדים – לדעת בן איש חי (שו"ת תורה לשמה, קפט ופ' תצוה, טז) נחשב רק כ"מנה אחת" בלבד. (מפני ש"אגד שמיה אגד" כגון בלולב ומיניו ובטנא של ביכורים) על כן, כשמכינים את המשלוחים (בפרט בפורים גשום, שחובה לעטוף הכול היטב) יש לעטוף מבין רכיבי המשלוח, מוצר מסוים או בקבוק בעטיפה נוספת מיוחדת, בנוסף לאריזתו המקורית, ואז ייחשב כמנה נוספת. ואכן, יש המשאירים את חלקה העליון של אריזת המשלוח פתוחה, או כשמוסרים משלוח כזה, מוציאים את הבקבוק או אחד המוצרים ומוסרים אותו בידם השנייה. ויש שהכריעו שאם במשלוח שתי מיני דברים שונים לחלוטין, כגון בשר ועוגות – נחשבים כשתי מנות גם בכלי אחד עטוף (שו"ת שבט הלוי ג, צו אור לציון ד, נ"ט, ב וכן מסרו בשם הגרשז"א והגריש"א צ"ל).

משלוח על ידי "חברה למשלוחי מנות"

חברות המקבלות הזמנות להכנת משלוחי מנות, וחלוקתם על ידי שליחים ליעדם, המציאות, עקב פקקי התנועה המצויים בימי הפורים, יש והשליחים מקדימים או מאחרים את מסירת המשלוחים, ויש **להתנות עמם**, שהמשלוח יגיע **באותו** היום שבמקום זה היום פורים, בין הזריחה לשקיעה, שהרי קיום המצווה, ביום דווקא - "לעשות את ימי הפורים" ולא בלילה שלפניו או לאחריו (רמ"א תרצ"ה, ד) ואף אם ההזמנה נמסרה לפני הפורים, יש אומרים **שהעיקר** שתגיע ביום הפורים, ואמנם לצאת ידי כל הדעות עדיף שגם היציאה מהשולח וגם ההגעה תהיינה ביום הפורים עצמו (באר היטב, ז ושו"ת דברי משה א, ל"ח). וראוי לא לסמוך רק על משלוחי החברות.

משלוח מנות משותף

יכולים כמה בני אדם או בני משפחה לתת משלוח מנות משותף [יתכן שיהיה מפואר יותר ומשובח], זאת, בתנאי שהשתתפות של כל אחד תהיה בשיעור של **לפחות כזית** לכל אחת משתי המנות שבה משתתף כל אחד מהשותפים למשלוח (דעת הגרי"ש אלישיב צ"ל בספר "יבקשו תורה מפיהו").

אחסון משלוחי המנות עד פורים

אין לאחסן את משלוחי המנות לפני הפורים מתחת **למיטות** שישנים עליהם **בלילה** (ראה שו"ע י"ד קט"ז, ה) ואפילו עטופים - (ש"ך שם, ד בשם הב"י ושו"ת

רב פעלים ב, יו"ד י"ג) אמנם, אם הדבר קרה, דעת הגר"ש וזנר זצ"ל שבדיעבד ניתן לקיים בהן המצווה בפורים, מפני ש"שומר מצווה לא ידע דבר רע" (קהלת ח, ה). וכן הורני הגר"ש אלישיב זצ"ל כמה פעמים כששאלתיו לעניין קופסאות ביסקוויטים, אבטיחים ושישיות משקאות שהושמו תחת מיטות בלילה, שאף שדעת הגר"א (כמובא בחכמת אדם) להחמיר בזה ביותר שאין להאכילם אפילו לא, לבעלי חיים, אבל אפשר לתתם לנצרכים, משום "שומר מצווה לא ידע דבר רע", ואמנם, אירע פעם שהשאירו אוכל תחת המיטה בלילה, והורה מרן החזון איש זצ"ל להביאו לשיבת "תפארת ציון" ולא להודיעם שהיה תחת המיטה. וכן הורו להקל לעניין אתרוגים ושמן להדלקת נרות שבת וחנוכה שהונחו תחת המיטה (ראה שו"ת בנין עולם, ל"ג שו"ת חלקת יעקב ג, ז ושו"ת מנחת יצחק ח, נ"ז והוראת הגר"ע יוסף זצ"ל בילקוט יוסף חנכה דיני השמנים, ה). ועי' ספר "הכשרות" י"ח, הערות קג-קז.

הכנת משקה "לבסומי בפוריא"

משמעות דברי השו"ע תרצ"ה, ב ושאר הפוסקים, שההתבסמות בפורים, לאו דווקא ביין, אלא בכל משקה משכר. אמנם ברש"י למגילה ז ע"א כתב: לבסומי "ביין" וברמב"ם מגילה ב, ט"ו "ושותה יין עד שישתכר ויירדם בשכרות", וכן כתבו הרוקח, רל"ז והרדב"ז א, תס"ב כיון שכל הניסים נעשו על ידי משתה היין - יש להשתכר לכתחילה ביין. ואמנם, בשו"ת שבט הלוי י, קז שאם שותים מיץ ענבים, לא מקיימים מצות השתייה, שאינו משכר. ולמעשה, לצאת ידי הראשונים הנ"ל - ראוי לקבוע את עיקר השתייה ביין, ואפשרי להוסיף גם משקאות משכרים, בהכשרים מהודרים, לקיים "והשתייה כדת"..

פירוט אופן השתייה הנכון ועצות להפגת השתייה – להלן עמ' 38.

הכנת ה"תחפשות"

כמה טעמים נאמרו למנהג ההתחפשות בפורים: **באליה רבה** (תרצ"ו) - "זכר למרדכי שיצא בלבוש מלכות". בספר "**מנהג ישראל תורה**" (תרצ"ו) - "זכר לישועת פורים שהייתה נס **מלובש ומחופש** בדרך טבע". בשו"ת **משנה הלכות** ג, ס - "כיון שמחזרים על הפתחים לקבל מתנות לאביונים, וכדי שפושטי היד לא יתביישו, נהגו להתחפש". ב"**מנהגי ישורון**", ק"ג - כיון "שבימי אחשוורוש נהפכה הרעה לטובה, לכן נהגו להסתיר הפנים במסווה, רמז לכתוב: "ואנכי הסתר אסתיר פני" (דברים ל"א, י"ח).

התחפשות אישה לאיש ולהיפך: ברמ"א תרצ"ו, ח: "מה שנהגו ללבוש פרצופים בפורים, וגבר לובש שמלת אישה ואישה כלי גבר, **אין איסור בדבר** מאחר שאין מתכוונים אלא לשמחה בעלמא" וראה משנ"ב בשם הב"ח שיש אוסרים, ועכ"פ צריך שיהא **ניכר** שהוא איש והיא אישה. וברשימות הגר"ח קנייבסקי זצ"ל בשם החזון איש בראש ספר "אדר-פורים" להרה"ג צבי כהן זצ"ל שמשמעות דברי הב"ח שיש לבטל המנהג. ואמנם בספר "חוט שני" שבת ד, עמ' רע"ט מביא הגר"נ קרליץ זצ"ל מעשה באב שנכנס לחזון איש בפורים עם בתו המחופשת לבן, עם מכנסיים, והחזו"א גער בו, שזה חוסר צניעות, ונתן לאביה מגבת, שיכסה את הבת עד שתגיע לביתה".

בעניין זה, **לבני ספרד** יש להחמיר יותר, שהרי בשו"ע לא הביא להקל בזה בפורים, ואכן בשו"ת **יחווה דעת** ה, נ: "**איסור** לנערים ללבוש בגדי נשים, וכן לנערות ללבוש בגדי גברים אף לשמחת פורים, שלא התירו לעבור על איסור תורה בשביל שמחת פורים".

צביעת השיער לבחורים: אף שיש בצביעת שיער לאיש איסור "**לא ילבש**" אפשר להקל באופן שהצבע אינו מייפה אלא מכער (שו"ת משנת יוסף ח, י"ז). ועל כן, אפשר לצבוע בצבע **ירוק או סגול** (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל בספר "ביקשו מפי"ו" ב, עמ' תס"ד) ואינו מעשה ייפוי הנשים (ראה שו"ת מהר"ם שיק יו"ד קע"ג).

תיקון התחפשות ביום פורים: אף במקום שנוהגים איסור מלאכה, כיון שהיא מלאכה לצורך פורים - מותר (תרומת הדשן, קי"ב).

הערה: כל הרעשנים, האפורים והתחפשות המשמיעים קולות או נדלקים בהם אורות, ובכלל זה, משלוחי מנות מוכנים, עטופים וממוענים למי יישלחו – **כולם מוקצה בשבת**. או מחמת **גופם** או מחמת **חיסרון כיס**, ויש להצניעם, ועכ"פ, להזהיר את הקטנים לקיים "זכור את אשר עשה לך עמלק" וגם "זכור את יום השבת לקדשו".

שבת פרשת ויקרא ו"פרשת זכור" – י"ג אדר שני

הדלקת הנרות: ירושלים - 5:17 מרכז - 5:33 צפון - 5:23 עזה והדרום
- 5:26

מוציאים שני ספרי תורה, בראשון קוראים לשבעה בפרשת **ויקרא**, ולמפטיר בספר **השני** "פרשת זכור" (דברים כ"ה, י"ז-י"ט). ואין מעלים קטן למפטיר (משנ"ב רפ"ב, כ"ג). בפסוק האחרון קוראים פעם "זכר" - בצירי תחת הז'

ופעם "זכר" - בסגול תחת הז' (משנ"ב תרפ"ה, י"ח) ונוהגים לחזור רק על המילים "תמחה את זכר עמלק" ולא את כל הפסוק (הליכות שלמה י"ט הערה 12 וכן הובא בשם הגרש"ז זלזניק זצ"ל). ובשם הגר"ד סולובייציק זצ"ל ראש ישיבת בריסק שבעל הקורא בבריסק הג"ר שמחה זעליג ריגר זצ"ל חזר רק על המילה "זכר" בלבד. ובאג"מ ד, כ אות לב שאם קוראים כך, אפשר לטעות שהציווי רק למחות את זכר הזכרים של עמלק עי' שם. ומנהג כל בני הישיבות לחזור על כל הפסוק.

ההפטרה: "כה אמר ד' צבקות פקדתי, עד גבעת שאול" (שמואל-א ט"ו, ב-ל"ד)

מצוות זכירת מעשה עמלק ומחייתו

שו"ע תרפ"ה, ז ומשנ"ב, י"ד: **מצוות עשה לזכור מעשה עמלק**, שנאמר: **"זכור את אשר עשה לך עמלק וגו'"** ולא תעשה: **"לא תשכח"**. ומצוות הזכירה בקריאה מתוך ספר תורה מהודר ובדוק (שערי אפרים שער ח, פ"ה). ומשתדלים לשמוע, כל אחד בהברת עדתו, אף שאין זה מעכב בדיעבד, ויש להעלות גדול וגם הקורא יהיה גדול, ויכוונו הקורא והמברך להוציא, והשומעים לצאת ידי חובת **"זכירת מעשה עמלק וזכירת מחיית עמלק"** (כן היה מקפיד להכריז ידי"ב הרה"ג משה לואיס זצ"ל לבקשת מרן ראש הישיבה הגר"ח"פ שיינברג זצ"ל). ואף שהזכירה פעם בי"ב חודש, הסמיכו הקריאה לפורים כיון שהמן מזרע עמלק, ומקדימים הזכירה לעשיית הפורים, שנאמר: **"והימים האלה נזכרים ונעשים"** (אסתר ט, כ"ח). **מי שלא שמע "זכור" בשבת**, יכול לצאת בשמיעת **"ויבא עמלק וגו'"** בפורים בבוקר (מג"א), אמנם, המשנ"ב תמה, הרי לא נזכר שם, לא "זכור" ולא **"לא תשכח"**?

הערה: אין נכון לקדש ולאכול לפני קיום מצוה דאורייתא של שמיעת קריאת זכור, אלא אם כן, בשעת צורך גדול, ולאכול פחות מ"כביצה" (56 סמ"ק). כבסי' תרנ"ב, לעניין אכילה קודם נטילת לולב, עכ"פ ביום א' של סוכות, ולעניין אישה הזקוקה לאכילה לפני שמיעת זכור - להלן.

מצות "זכור" בשנה זו – תשפ"ד

אמנם, מאז שמחת תורה, עוסק עם ישראל בהתחלת **מחיית עמלק**, המעיין במקור מצוות זכירת ואיסור שכחת עמלק בתורתנו, ימצא בגמ' (מגילה י"ח ע"א) שחובת הזכירה איננה זיכרון בלב ובמחשבה בלבד, אלא עלינו לזכור את מעשה עמלק על ידי **אמירה בפה**. ורק נחלקו הראשונים כיצד מקיימים חובת האמירה.

לרמב"ן (דברים שם) אין צורך בנוסח מסוים, ודי בסיפור דברים כללי: **"נספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע, ולכך נצטוונו למחות את שמו"**, וכך משמע מהרמב"ם (ספר המצוות, עשין קפ"ט; ומלכים ה, ה), שעיקר העניין הוא לזכור בפה את מעשיו הרעים של עמלק ולעורר את שנאת העם אליו: **"שלא תסור שנאתו מהלבבות"** (ספר המצוות שם). וסיפור זה עם ישראל עוסק בו כבר כמה חודשים. אולם מהתוספות (מגילה יז ע"ב ד"ה כל) משמע שמן התורה חייבים **לקרוא את פרשת זכור** כדי לקיים את מצוות הזכירה, וכך כתבו הרא"ש (ברכות ז, כ) וראשונים נוספים (מגילה שם). שעפ"י הגמ' (מגילה יח.) זכירת מעשה עמלק צריכה להיות על ידי **קריאה 'בספר'**, וכך כתב גם רבנו חננאל (מגילה שם, ד"ה קראה), שהציווי הוא **"זכור בפה** מה שכתוב בספר".

הן לפי שיטת הרמב"ן וסיעתו, והן לפי שיטת התוספות וסיעתם, ברור שבשמיעת פרשת זכור מקיימים מצוות עשה מן התורה. לדעת התוס', כי היא הדרך שהתורה קבעה לקיים המצווה, ותקנת חכמים שיש זמן מסוים שבו מקיימים המצווה. ולדעת הרמב"ן והרמב"ם, רק חכמים קבעו לקיים מצוות זכירת עמלק דווקא על ידי קריאת פרשת זכור (אף שקיום המצווה מן התורה אפשרי בסיפור מעללי עמלק בכל ניסוח), כמשמעות ספר החינוך (תר"ג). או לפי הרמב"ם שהביא את חובת קריאת פרשת זכור כדי קריאת התורה (תפילה יג, כ), אפשר לומר שכשם שחכמים תיקנו לקרוא בתורה בחגים השונים מעניינו של יום, כך הם תיקנו לקרוא בתורה סמוך לפורים פרשה מעניינו של פורים. לפי זה, קיום מצוות הזכירה איננו עיקר התקנה אלא רק פועל יוצא שלה (עיין עמק ברכה (פומרנצ'יק), פרשת זכור).

אמנם כן, **הלכה למעשה**, גם בשנה זו, שאין צריך להזכיר לציבור רשעות עמלק, ובחסידי ד' מתחילים למחותו, משמעות דברי השולחן ערוך בהלכות קריאת התורה (קמו, ב) כשיטת התוספות, שכדי לקיים מצוות זכירת מעשה עמלק מן התורה **חובה לקרוא את פרשת זכור**, (ראה משנ"ב תרפה, טז; ושו"ת יחוה דעת א, פד); כמבואר ברמב"ן שם, **אף אם יימחה עמלק לגמרי, עדיין תהיה מצוה לזכור ולא לשכוח שנאת העמים לישראל, לעולם.**

חמאס וחיזב'לה ימ"ש בגדר עמלק

כתב הרמב"ם מלכים פרק ה א: "ואי זו היא מלחמת מצוה? זו מלחמת שבעה עממים, ומלחמת עמלק, ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם" ואין לך

צר שקם על ישראל בשנים האחרונות כמו החמאס בעזה שחרט על דגלו להשמיד את עם ישראל כמו המן והיטלר הארורים. ובעצם יום שמיני עצרת - שמחת תורה יצאו אלפי מחבלים וטבחו ושרפו חיים ילדים ומבוגרים, שחטו ובאכזריות שאין למעלה ממנה. החובה להילחם בשונאי ישראל הללו היא מצוות עשה מהתורה, וכל אחד ואחד מהלוחמים שנלחמים בהם, וכן כל מי שמסייע במלחמה זו, מקיים מצוות עשה מן התורה.

חובת אישה בזכירת עמלק

כתב ספר החינוך מצוה תר"ג: "ונוהגת מצוה זו בכל מקום [בין בא"י בין בחו"ל] **בזכרים** כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, **ולא לנשים**" ויש שתמהו: הרי אינה מצוה "שהזמן גרמא"? ויש בה גם "לאו"? ואם הנשים (אימהות, גנות ומטפלות) לא תזכרנה, איך יזכרו הקטנים? ואמנם, למעשה כתב כפ החיים תרפ"ה, ל: "בעיקר המצווה לזכור מעשה עמלק **ודאי חייבות** ואם באות לשמוע יש להן שכר". ואכן בעל "ערוך לנר" הגאון רבי יעקב עטלינגר זצ"ל עשה בשבת זכור, את יש לציין, שהחזו"א (בסוף ספר טעמא דקרא פטרן מלשמוע, וכן העיד הגריש"א זצ"ל שאמו לא הלכה לשמוע המוטל על המשרתת היהודייה בבית, כדי שתתפנה לשמיעת "זכור"

ובשו"ת יחווה דעת א, פ"ד: "**ראוי ונכון** שנשים היכולות לבוא לעזרת נשים של בית הכנסת בשבת זכור לשמוע הקריאה תשתדלנה לעשות כן, לצאת ידי כל הפוסקים, ומה' יישאו ברכה".

במקומות שקובעים קריאת זכור מיוחדת לנשים: יוציאו ספר תורה כשיש שם עשרה גברים, ולא יברכו על הקריאה – שו"ת מנחת יצחק ט, סח ובילקוט יוסף חלק ב עמ' קלו.

נשים, שאינן יכולות לבוא לבית הכנסת, כגון יולדת והמטופלת בילדיה – פטורות. ואפילו רגילה בכל שנה לשמוע הקריאה - אינה צריכה התרה ונכון שתקראנה פרשת זכור בביתן, מתוך החומש (שו"ת תורת חסד, ל"ז משנ"ב תרפ"ה, י"ז, שו"ת אבני נזר, תק"ט תורה לשמה, קפ"ז מנחת אשר (וי"ס) ה, מ"ח ושו"ת יביע אומר ח"י יו"ד, ז).

הערה: נשים הצריכות לכך, מותרות לקדש ולאכול לפני שמיעת "זכור". אבל נערה, שהיא בשנה שלאחר שנעשתה בת מצוה, ושומעת "זכור", ראוי לה להימנע בשנה זו, מלקדש ולאכול לפני השמיעה, כיון שזו לה הפעם הראשונה,

לקיים מצווה, שחיובה, ייתכן, מן התורה (הגר"מ שטרנבוך שליט"א ב"מועדים וזמנים", פורים).

אין אומרים "אב הרחמים" ואין מזכירים נשמות. ובמנחה: אין אומרים "צדקתך וגו'."

עודה שלישית הנמשכת לליל פורים בפרזים

בשונה מסעודה שלישית הנמשכת לראש חודש (ראה מוצ"ש ויקהל) כתב המשנה ברורה קפח, לג: "אכן במוצאי שבת לחנוכה ופורים אפילו אם גמר סעודתו בלילה, אינו מזכיר של חנוכה ופורים [על הניסים] רק של שבת לבד, כיון דבלאו הכי הזכרה מעין המאורע דחנוכה ופורים אינו אלא רשות, כנ"ל בסי' קפז, ד וכ"כ מג"א ועוד הרבה אחרונים". ובמוקפים, ממילא אינם אומרים השנה "על הניסים" אלא בט"ו בלבד.

הנחיות מיוחדות ליושבים בערי הפרזים – המקיימים פורים ממוצאי שבת

א. מגילת אסתר אינה מוקצה בשבת, כשם שכל כתבי הקודש אינם מוקצה (משנ"ב שח, כב), מכל מקום, כתבו חיי אדם קנה, י קיצור שו"ע קמא, יז וכף החיים שח, מח: "אם חל פורים ביום א', אין להביא בשבת את המגילה לבית הכנסת, אפילו בעיר המתוקנת בעירובין, משום דהוי **מכין משבת לחול**". כמובן, אפשר להביא את המגילה בערב שבת, ואף בשבת "אם יביאנה מבעוד יום לבית הכנסת ומעיין בה שם קצת דרך לימוד, אז אינו נראה כל כך כהכנה" (שערי תשובה תרצ"ג, א). אבל אסור להכינה ולא להביאה לבית הכנסת [אפילו במקום שיש עירוב] – לפני צאת השבת. אלא אם כן, מתכוננים ללמוד בה קצת מבעוד יום. ועצם העיון במגילת אסתר בשבת, אפילו כדי להתכונן לקריאתה במוצאי שבת – מותר (שדי חמד פורים אס"ד דינים, ה).

ב. אין ללבוש בעוד שבת, תחפושות או בגדים המיוחדים לפורים, אלא לאחר צאת השבת, לאחר שמבדילים בתפילה, או שאומרים "ברוך המבדיל בין קודש לחול". ואין צריך לומר שאסור בעוד שבת, ללבוש תחפושות המשמיעות קולות או המאירות אורות. גם האומר "ברוך המבדיל וכו' לפני תפילת ערבית – צריך להבדיל בתפילה באמירת "אתה חוננתנו". לענין ההבדלה במוצ"ש יז – להלן.

הערה: ספק אם תחפוש או בגדים של פורים, הינם מוקצה, בדומה לבגדי קיץ בחורף או להיפך, וכן שמלת כלה בשבת שלפני החתונה, ואפילו כלי פסח בשבתות השנה, שהרי שם בגד וכלי עליהם, אף שמיועדים לשימוש מסוים – דעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל.

ג. נמשכה סעודה שלישית ללילה, אומרים בברכת המזון **"רצה"** אבל לא **"על הניסים"**, אפילו אכלו פת בלילה. ומשמע שאין להימנע מלהמשיך ולאכול סעודת שבת, אף שהגיעה מחצית השעה שלקראת קריאת המגילה.

ד. לאחר קריאת המגילה בלילה, לפני **"ואתה קדוש"** מוסיפים **"ויהי נועם"** כבכל מוצאי שבת.

ה. קידוש לבנה: אם הציבור עדיין לא ברכו על הלבנה עד ליל פורים, יברכו מיד אחרי תפילת ערבית, לפני קריאת המגילה [שתדיר ואינו תדיר – תדיר קודם]. יחידים שעדיין לא ברכו על הלבנה, לא יקדימו קידוש לבנה לקריאת המגילה, כאשר יתכן ויאחרו מלשמע את התחלת הקריאה. אבל אם לאחר סיום הקריאה, יעבור זמן קידושה – יברכו על הלבנה ואח"כ יקראו המגילה, אפילו ביחידות.

ו. הבדלה: אין לשכוח להבדיל על הכוס לאחר התפילה וקריאת המגילה. מי שבדעתו לקרוא את המגילה בביתו, עדיף שיבדיל קודם הקריאה כדי שלא יבוא לעשות מלאכה קודם הבדלה. יש שנהגו לברך על אבוקה "בורא מאורי האש" לפני קריאת המגילה בבית הכנסת, והעומד להוציא בני ביתו, יכוון שלא לצאת בברכה ששומע בבית הכנסת. **בפרט לבני אשכנז,** לדעת המשנ"ב, שאישה המבדילה לעצמה לא תברך ברכת "בורא מאורי האש".

ליל הפורים תשפ"ד

בכל העולם – מוצ"ש אור ליום ראשון י"ד אדר. בירושלים ובשאר מוקפים –
אור ליום שני ט"ו אדר.

בפרזים, נשארים בבגדי שבת ובמוקפים, אור לט"ו, לובשים בגדי שבת (ומרדכי יצא... בלבוש מלכות, ותלבש אסתר מלכות – כף החיים) בני ספרד פותחים ערבית באמירת פרק כ"ב מתהילים: "למנצח על אילת השחר" וגו'. **הערה:** יש שכתבו, שאין ראוי להתפלל תפילת עמידה בתחפושת (הגרי"ש אלישיב והגר"נ

קרליץ זצ"ל). אמנם, דעת הגר"ש ווזנר זצ"ל, שכאשר מתפללים בכוונה, ואין מתעסקים בתחפושת - אין חובה להסירה.

"על הניסים"

בערבית שחרית ומנחה אומרים **"על הניסים"** – בימי מרדכי ואסתר וכו' בפרזים – רק ביום ראשון ובמוקפין – רק ביום שני. **השוכח** "על הניסים" אם נזכר עד בא"ה הטוב שמך וכו' חוזר ל"ועל הניסים". סיים הברכה - **אינו חוזר**. ואפשר לאומרו ב"אלקי נצור" בצורת בקשה: "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים וכו'..". בימי מרדכי וכו'.

קריאת המגילה

חייב אדם לקרוא את המגילה בלילה ולחזור ולקוראה ביום. מי שלא שמע או קרא בעצמו מגילה של לילה - אין לה תשלומין למחרת. ומי שאין באפשרותו לקרוא או לשמוע מגילה, אלא או בלילה או ביום - עדיף שישמע של יום. ספק אם תהיה לו אפשרות ביום - יעדיף של לילה, שהיא מצווה וודאית.

זמן הקריאה

בלילה: מצאת הכוכבים [בפרזים במוצ"ש - 6:29 ובמוקפים אור ליום שני - 6:30] עד עלות השחר – בפרזים - 4:25 ובמוקפים - 4:24 **וביום:** לכתחילה - מנץ החמה : **בפרזים - 5:37 ובמוקפים - 5:36** עד שקיעת החמה: בפרזים - 5:58 ובמוקפים - 5:58 **אשכנזים**, חוזרים על שהחיינו בבוקר, בכוונה גם על שאר מצוות היום.

הערה: השומע מקרא מגילה, **דרך טלפון או רדיו** (אפילו בשידור ישיר) - אינו יוצא ידי חובה (הליכות שלמה מועדים, ה, שכ"ט, חזון עובדיה פורים עמ' נ"ו). ויש להימנע משמיעתה על ידי רמקול (שו"ת אגרות משה או"ח ב, ק"ח. שו"ת מנחת שלמה א, ט שו"ת שבט הלוי ה, פ"ד ושו"ת אור לציון ב, ד).

"נשים חייבות במצות מקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס" (שולחן ערוך תרפ"ט) **לרש"י ורשב"ם** – הנס נעשה ע"י אסתר. **לתוספות** עפ"י הירושלמי – מפני שבכלל הגזרה: "טף ונשים...". **אין לה ממי לשמוע** - קוראת לעצמה או גם להוציא חברתה. ואזי, מברכת: בת ספרד - **"על מקרא מגילה"** ובת אשכנז - **"לשמוע מקרא מגילה"**, ולכתחילה, אישה לא תקרא לקבוצת נשים

(כל כבודה בת מלך פנימה) ובשעת הדחק קוראת אפילו לאיש (שאינו מסוגל ואין לו ממי לשמוע).

קטנים וקטנות בקריאת המגילה - מנהג טוב, להביא את הבנים והבנות משהגיעו לגיל שש, לשמוע מקרא מגילה (שו"ע תרפ"ט, ו). "ועל כן, קוראים כל הציבור בקול, ארבע פסוקים, "איש יהודי וגו' "ומרדכי יצא וגו' "ליהודים וגו' ו"כי מרדכי וגו' - כדי לעורר הקטנים, לחנכם בפרסום הנס" (לבוש). קטנים ביותר, המרעישים, שכל ביאתם להכות את המן, טוב יותר שלא יביאום לביהכ"נ, ואין האב מקיים בזה מצות חינוך כלל" (משנ"ב שם). והוראת הגרי"ש אלישיב זצ"ל: "מצות חינוך לשמיעת מגילה, אינה אלא, כשמסוגל לשמוע המגילה כולה". בן אפילו בגיל 11, עדיף שהוא ישמור על תינוק בבית ואימו תלך לבית הכנסת - שו"ת חלקת יעקב א, קמ"ד.

כדאי לשמוע את הקריאה במקום שאין מרעישים בהכאת המן, משום, שכאשר לא שמעו מילה אחת – **לא יצאו** ואין קוראים אותה למפרע! כלומר חובה לשמוע כל המגילה כסדר, מתחילתה ועד סופה. **עצה**: להחזיק ביד את נוסח המגילה וכשהחסירו שמיעת מילה או יותר, להשלימה בקריאה לעצמם מתוך הנוסח, ושוב להקשיב לקורא, כיון ש"שמעה **מקצתה** בעל-פה יצא ידי חובה". **צריך שיאמר** כל אדם אחרי שמיעת המגילה "ארור המן ברוך מרדכי וכו' וגם חרבונה זכור לטוב" - שו"ע תר"צ, ט"ז.

הערה: במקום שאין **בנמצא** מגילה כשרה, קוראים המגילה בלי ברכות מחומש, ואומרים הלל שלם בלא ברכה.

הנהגות ליל פורים

כשחוזרים מבית הכנסת - יש נוהגים להדליק **שני נרות** בבית (וליהודים הייתה אורה) בלי ברכה. יש נוהגים, **שלא לאכול בשר** בליל פורים, מפני שסעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובה, ושלא יראה כאוכל סעודת פורים שלא בזמנה (שער הציון תרצ"ה, י"ב). אכן, השנה בפרזים, הרגיל לאכול בכל מלווה מלכה, בשר – יאכל.

יש לזכור: משלוח מנות, מתנות לאביונים וסעודת פורים, שקוימו בליל פורים - **לא יצאו בהם ידי חובה** (רמ"א תרצ"ה, ב ומשנ"ב, כ"ב).

"בן כרך" שהלך ל"עיר" ו"בן עיר" שהלך ל"כרך" בפורים תשפ"ד

השתייכות האדם לפורים

מרדכי ואסתר בהסכמת ראשי הסנהדרין שתקנו ימי הפורים, קבעו מראש "להיות עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר ואת יום חמישה עשר בו, בכל שנה ושנה" (אסתר ט, כ"א) ומובא בשם מרן החת"ס זי"ע, מדוע לא נקבע יום אחד בכל העולם? כדי, שלא יהא עם שלם עוסק במשתה ושמחה באותו יום, ותורה מה תהא עליה? על כן, בכל אחד מימי הפורים חלק מקיימים פקודי ד' משמחי לב בלימוד התורה ובימנו מתקיימים הדברים, כשאלפי אלפים לומדים אבות ובנים בבתי כסיות ובבתי מדרשות בהתמדה ובהתלהבות, בעת אשר היהודים אשר במקומם יום פורים, אוכלים ושותים בשמחה של מצווה.

יש לדעת: בכל שינוי בתכנון או כשהשתבשה התוכנית יש להתייעץ במורה הוראה.

שיטת המשנה ברורה שהקובע למעשה, היכן נמצא האדם בעלות השחר של בוקר הפורים (פרזים או מוקפים) – היינו: בפרזים השנה בבוקר חמישי בשעה **4:25** ובמוקפים בבוקר שישי בשעה **4:24**. כמו כן יש לציין, שלדעת מרן החזון איש הקובע גם כן מה הייתה דעתו של האדם בכניסת הלילה היכן להיות מחר. ולמעשה, תלוי גם כן, היכן גרים בקביעות.

דיני התנועות האפשריות ממקום למקום בפורים תשפ"ד

בן כרך שהלך לעיר

שימו לב! יש לתכנן מראש את מקום ההימצאות בימי הפורים. ו"סוף מעשה, במחשבה, ואף במעשה תחילה".

1. מי שיצא ביום ראשון מירושלים, ונסע ל"עיר פרזים" אינו חייב שם בפורים כלל, ואם חזר למחרת, יום שני בעשר בבוקר לירושלים – יש שכתבו: "יצא קרח מכאן ומכאן" ומן הדין, אינו שייך לאף פורים.

2. אמנם, יש הזוכים, ובדעתם להיות בשני המקומות, ואכן נמצאים בכל מקום בעלות השחר (בפרזים - **4:25** ובמוקפים - **4:24**) - וזוכים לשני פורים...

3. הנמצא בירושלים במוצ"ש, ובדעתו להיות בעלות השחר בפרזים - חייב בקריאת המגילה כבר באור ליום ראשון בירושלים (אפשרי בשכונת רמות, בביכ"נ ספרדיים הקוראים גם בי"ד מוצ"ש אור ליום ראשון). או לקרוא ביחידות.

1. היוצא מירושלים במוצ"ש במשך ליל י"ד, על דעת לשוב לירושלים לפני עלות השחר של י"ד (4:25), וכן עשה - לכל הדעות אינו מחויב בקריאת י"ד, וחייב רק בירושלים בט"ו. ואפילו התעכב, וחזר לירושלים רק אחרי עלות השחר של י"ד, כיון שהיה במחשבתו, שלא להיות בעיר בעלות השחר של י"ד - אינו חייב בי"ד, אף שהיה שם בבוקר (משנה ברורה וחזון איש).

2. יצא על דעת לחזור לירושלים לאחר עלות השחר של י"ד וכן עשה - התחייב בקריאת לילה ויום של י"ד, ואף אם לא שמע בעודו בעיר - צריך לשמוע בירושלים ביום י"ד בברכה (משנה ברורה). נמלך בדעתו, וחזר לירושלים לפני עלות השחר, לרוב הפוסקים - נפטר מקריאה בי"ד, כיון שלמעשה לא היה בעיר בעלות השחר (משנ"ב בשם הט"ז) פרט לדעת חזון איש שחייב בקריאה בי"ד לילה ויום, אף שכבר נמצא בירושלים, והיינו, עכ"פ באופן שיצא מירושלים לפני צאת הכוכבים של י"ד (6:30).

3. יצא מירושלים בליל י"ד על דעת לחזור בליל ט"ו, וכך עשה - קורא בי"ד, לילה ויום בברכה [ולדעת החזו"א דווקא אם הגיע לעיר לפני לילה]. ושוב קורא בירושלים בט"ו לילה ויום. יצא על דעת לחזור ביום ט"ו - קורא אך ורק בי"ד בעיר.

4. היוצא מירושלים בי"ד במשך היום, אם בדעתו לשוב לירושלים במשך היום או בליל ט"ו וכן עשה - חייב אך ורק בט"ו. וקורא בליל ט"ו, אף שנמצא עדיין בעיר. התעכב, וחזר לירושלים רק לאחר עלות השחר של ט"ו - לרוב הדעות פטור מקריאה בט"ו, פרט לדעת חזון איש.

יצא ביום י"ד ביום, והיה בדעתו לחזור לירושלים ביום ט"ו לאחר עלות השחר - פטור מי"ד ומט"ו, ויש להימנע מלעשות כן (הגרצ"פ פראנק זצ"ל בשו"ת הר צבי ח"ב, קכ"ח).

5. יצא בליל ט"ו ובדעתו לחזור בעוד לילה - קורא בט"ו לילה ויום, ואף שנשאר בבוקר בעיר - קורא שם. התעכב בעיר עד אחרי עלות השחר (4:25) - פטור מקריאה (פרט לדעת החזון איש), ויש להימנע מלעשות כן, שעוקר מצות פורים. אם דעתו לחזור לירושלים ביום ט"ו, אחרי עלות השחר - פטור מהקריאה.

יצא ביום ט"ו לאחר עלות השחר (4:24) לכל הדעות - חייב בקריאת ט"ו לילה ויום, ואף שנמצא בעיר קורא בברכה.

בן "עיר" שהלך ל"כרך"

1. יצא מעירו במוצ"ש לירושלים במשך ליל י"ד, אם בדעתו לחזור לפני עלות השחר של י"ד (4:25), וכך עשה - לכל הדעות קורא בי"ד בברכה, אף שנמצא בירושלים. **התעכב בירושלים** גם בי"ד ביום, וחזר לעירו לפני כניסת ליל ט"ו - מכל מקום קורא בי"ד לילה ויום, אף שנמצא בירושלים. **עלה לירושלים** על דעת לחזור לעיר, לאחר עלות השחר של י"ד או בליל ט"ו, וכך עשה - קורא בי"ד לילה ויום, אף שנמצא בירושלים. דעתו הייתה לחזור לעירו ביום ט"ו אחרי עלות השחר, וכך עשה - חייב רק בט"ו ונפטר מי"ד (משנ"ב וחזון איש).

2. עלה לירושלים בי"ד במשך היום, על דעת לצאת מירושלים לפני צאת הכוכבים של ליל ט"ו (6:30) - לכל הדעות, אינו חייב אלא בי"ד. **נשאר לליל ט"ו** בירושלים ובדעתו לצאת משם לפני עלות השחר של ט"ו (4:24) - גם כן, **אינו מחויב אלא בי"ד**. היה בדעתו להישאר בירושלים עד לאחר עלות השחר של ט"ו (4:24), ועשה כן - **חייב גם בירושלים**, לילה ויום.

3. יצא מהעיר והגיע לירושלים בליל ט"ו לאחר צאת הכוכבים (6:30) לפני עלות השחר (4:24) - אם היה בדעתו לחזור לעיר לפני עלות השחר של ט"ו - לכל הדעות אינו מחויב בט"ו. **חזר לעירו במשך יום ט"ו** - חייב בקריאה בירושלים, פרט לדעת החזון איש. שכיון שבכניסת ליל ט"ו לא היה בירושלים - **פטור מט"ו**.

4. הגיע לירושלים ביום ט"ו אחר עלות השחר (4:24) - לכל הדעות אינו מחויב בט"ו, אף אם היה בדעתו בכניסת ט"ו או ליל י"ד להיות בירושלים בזמן הזה.

דין העיר עזה לעניין מקרא מגילה ודיני הפורים

נאמר בהושע פרק טו (כ) **זאת נזכרת במטה בגייהודיה למשפחותם: (כא) ויהיו הערים מקצה למטה בגייהודיה אלה גבול אדום בגנבה קבצאל וערר ויעור: וגו' (בז) אשדוד בנותיה ווצריה ענה בנותיה ווצריה עד נזול מצרים ותים הגדול וגבול:**

שאלה: חייל המשרת בעזה האם חייב לקרוא את המגילה גם בי"ד וגם בט"ו.
לפנינו כמה ספקות :

א. ספק היכן הייתה עזה העתיקה. **ב.** ספק אם הייתה מוקפת חומה (ואע"פ שעיר ששימשה כאחת מסרני פלישתים מסתמא הייתה מוקפת חומה, אך הדבר תלוי היכן הייתה העיר ? אם סמוכה לים, יכול להיות שימה חומתה וכמו שהסתפקה הגמ' לגבי טבריה. ואם הייתה רחוקה מהים יתכן שהייתה מוקפת חומה. **ג.** הערים המסופקות קוראים רק בהן ולא ב"סמוך ונראה". ולכן אע"פ שעזה היא עיר גדולה מאד וצפופה מאד אין להחשיב את כולה כעיר אחת לענין זה. **ד.** אין בה ישוב יהודי. החיילים דרים בה זמנית לצורך מילוי תפקידם ומתחלפים לפי הצורך. ועיר של עכו"ם ספק אם קורין בה בט"ו .

תשובה: אע"פ שהקהילה היהודית שהייתה בעזה (עד מאורעות תרצ"ו) נהגה לקרוא גם בט"ו מספק, אך קהילה זו הייתה קהילה קבועה והמשיכה את הרצף היישובי של קהילת עזה מקדמת דנא ולכן נהגה גם לקרוא בט"ו מספק. כשם שהמשיכו לקרוא בט"ו בירושלים שבין החומות, לאחר שיבת ישראל לתוכה בחסדי ד' בתשכ"ז. אך החיילים המשרתים בעזה אינם קהילה קבועה, והם באו לעזה לאחר נתק של כמה עשרות שנים לאחר שהקהילה הקבועה חרבה, אין הם משועבדים למנהגי הקהילה היהודית שהייתה במקום (עי' משנ"ב תס"ח ס"ד ביאור הלכה ד"ה וחומרי וכו' ושו"ת הר צבי או"ח ב, קלא). ולכן נראה שאין מקום לחייבם לקרוא מגילה גם בט"ו מספק.

יום הפורים

בשחרית **משכימים לבית הכנסת** (משנ"ב תרצ"ג, ו). הנץ החמה: בפרזים - **5:37** - ובמוקפים **5:36**. קוראים לשלשה בפרשת בשלח "ויבא עמלק וגו' " (שמות י"ז, ח-ט"ז). ואין לחלוץ התפילין עד לאחר קריאת המגילה, אלא אם כן, חוששים לגוף שאינו נקי (משנ"ב תרצ"ג, ו) שדרשו חז"ל "ויקר" - אלו תפילין. וכתב בן איש חי (א) תצוה, ט שכשקוראים "ויקר" ישים ידו על התפילין וינשק.

משלוח מנות

שולחן ערוך תרצ"ה, ד: "חייב אדם לשלוח לחברו, שתי מנות בשר או שאר מיני אוכלים" והמקור במגילה: "**ומשלוח מנות** איש לרעהו" – שתי מנות **לאחד**. **ושני טעמים למצווה:** א. להרבות בדרך כבוד לסעודת חברו, שלא יחסר לאף

משפחה לשמוח בשפע ובהרווחה (תרומת הדשן קי"א) ולא חילקו בין משלוח לעניים לבין עשירים, שיש להם רב - כדי שלא לבייש את מי שאין לו, כששולחים רק אליו (שו"ת חת"ס או"ח קצ"ו). **ב. להראות חיבה ורעות** לתקן מה שאמר המן הרשע "ישנו עם מפוזר ומפורד" (מנות הלוי לר"ש אלקבץ פ"ט) ולכן הוסיף השו"ע: "וכל המרבה לשלוח לרעיו, משובח" ולפי טעם זה, צריך שיידע המקבל מי השולח (שו"ת כתב סופר או"ח קמ"א). והרב מבריסק זצ"ל נהג לבדוק את התכולה של המשלוח, להתרשם, ולהרגיש את האהבה והרעות למשלח המשלוח (תשובות והנהגות פורים, עמ' י"א).

תכולת המשלוח

שולחים שני מיני מאכלים **אפילו מאותה ברכה**, או מאכל ומשקה, ואפילו שתי משקאות. כגון **במאכלים**: תפוח ואגס, פרגית וסטיק, עוגת גבינה ושטרודל תפוחי עץ, שניצל ופולקע, רבע עוף צלוי, ומבושל - שני מינים מפני טעמים שונה (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל "יבקשו מרעהו" פורים, עמ' ל"א) ולדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, אפילו רבע עוף "עליון" ו"תחתון" - שתי מנות, כמו לעניין בורר בשבת, שהם כשני מינים (מאור השבת ג, מכתב מ). **ובמשקים**: בירה ואייס קפה, בקבוק מיץ ענבים ובקבוק מיץ תפוזים. אבל **מים מינרליים** ללא תוספת טעם, או **מי סודה - אינם "מנה"** (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל "יבקשו מפיהו" עמ' ל"ג).

צריך ששתי המנות יהיו **ראויות לאכילה מיד** (לא עוף קפוא, נס קפה, שקיקי תה או מנות חמות), הדורשים הכנה - כלשון קיצור שולחן ערוך קמ"ב, ב: "דבר הראוי לאכילה **כמות שהוא**, בלא תיקון". וכן דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל "ב"שלמי תודה" פורים, כ"ט. כמובן, כשיש מלבדם שני מיני אוכלים, ניתן להוסיפם, לשמח המקבל.

יש לשלוח **בהכשרים** המתאימים **למקבל** וכן לפי **בריאותו** (בלי סוכר, ללא מלח, גלוטן, לאוכלים רק קמח מלא וכדומה). וספק אם יוצאים ידי חובה, בשליחת ממתקים וחסטיפים לזוג קשישים. ונכון שיהיו המנות חשובות לפי ערך השולח והמקבל (באור הלכה שם עפ"י הירושלמי מגילה שהשולח לעשיר דבר פחות ערך - אינו יוצא חובת ידי המצווה, כפי שמצאנו בגמרא "קיימת בנו רבנו .. מתנות לאבינונים.... ולא משלוח מנות...") וביאר לי מו"ר הגרש"ז אויערבך זצ"ל הלכה זו, אף שיש לברוח מן הכבוד, היינו, בנוגע לכבוד עצמך, אבל כשעוסקים בכבודו של אחר "יש להדר, כפי שהוא מחשיב את עצמו, אף שבעיני אחרים, אינו כל כך חשוב", וסיפר, כשעשה "שלום זכר" בביתו לבניו, כיון שלא היו כל הכיסאות שווים, לזה חסרה גומייה אחת והשני התנדנד הרבה, היה רבנו, תולה כל הזמן את עיניו בדלת, לראות מי הנכנס, וחיפש בין הכיסאות הפנויים, היכן להושיב את הנכנס, **לפי מה שהוא מחשיב את עצמו.**

יש הממתינים, שיגיע תחילה המשלוח מהשולחים, ואז יחזירו את משלוחם, שסבורים, שמהראוי שהאחרים ישלחו להם תחילה, אמנם, לדעת ה"שפת אמת", אדרבה, נאמר "איש לרעהו" **איש** - לשון חשיבות, אם כן, תקדים **אתה**, ה"חשוב" (בעיניך) לשלוח תחילה לחברך.

השולח והמקבל

כל איש ואישה וכן קטן וקטנה מגיל 6-7 - חייבים במשלוח מנות שכולם היו באותו הנס וצריכים לשמוח ולשמח – "קיימו וקיבלו עליהם היהודים" וגם נשים וקטנים בכלל – משנ"ב (פמ"ג שם). והחינוך לקטנים, שנותנים להם מנות שישלחו לחבריהם וחברותיהן (חנוך לנער להגר"י בלוי זצ"ל פורים, כ"ז, הערה ז). וכתב לי מו"ר הגרש"ז אויערבך זצ"ל "וטוב שיאמר הבעל לאשתו וכן לבתו משהגיעה לחינוך והיא סמוכה על שולחנו, שהוא נותן גם עבורם, ועל כל פנים ייתן להם רשות לתת מן הבית, וזה כמשלוח שלהן" ולדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל: טוב שהאישה וכן הבת יעשו קנין במשלוח ששולחים עבורם מהבית (יבקשו מפיהו פורים א, כ).

איש שולח לאיש ואישה שולחת לאישה, או למשפחה. הערה: גדול השולח לקטן - לא יצא, שנאמר: "איש לרעהו" (שו"ת שאילת יעבץ א, ק"כ וכה"ח תרצ"ד, י"ב). אין מלבד קטן למי לשלוח, אפשר לסמוך על דעת ערוה"ש ודעת הגר"ח קנייבסקי זצ"ל שיוצאים בשליחה לקטן אף לכתחילה

יש לדעת: המצווה, לכתחילה, שישלח המשלוח על ידי מי שאצלו היום פורים, ושיגיע המשלוח בפורים למי שאצלו באותו יום הפורים. על כן השולח משכונת מאה שערים לשכונת רמות לנוהג שם בי"ד וכן להיפך (בין בי"ד בין בט"ו) - לא יצא ידי חובה, ואין צריך לומר, מירושלים לטלז סטון, ביתר, מעלה אדומים וכדומה, שאין זה משלוח מנות אלא מתנה חמודה בעלמא.

השולח למי שכבר שיכור: אם לא תפוג שכרותו עד לפני השקיעה - לא יצא ידי חובתו. ושיכור ששלח לשיכור: אין צריך לומר שלא יצא.

אבלים במצוות הפורים

אבל ר"ל על פטירת קרובו - חייב במשלוח אחד (לא יין ומעדנים), אפילו בתוך שבעה (שו"ע תרצ"ו, ו משנ"ב ובא"ח (א) תצווה, י"ח). ולדעת הרמ"א אין שולחים לאבל על אביו או אימו, כל י"ב חודש (שזה כ"שאיילת שלום" שאסורה כל י"ב חודש, שלא שואלים אבל: "מה שלומך"). ולשאר קרובים עד ה"שלושים" ואם שלחו לו – מקבל, כשם שכשכבר שואלים לשלומם, משיב שלום (שו"ת שבט הלוי י, ק"ז) רוצים בכל זאת לשלוח לאבל (נזקק) - שולחים רק מוצרי יסוד לא ממתקים או יין. כמו כן, רוצה אישה לשלוח

לאשת האבל ולא לאבל עצמו - מותרת (שו"ת שבט הקהתי א, שכ"ו) אף שהסיבה לקשר, הוא האבל עצמו (דעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א בתורת המועדים י"ב, ב).

בן ובת שולחים לאביהם או לאימם, האבלים, שזה כפריעת חוב להכרת טובה (שבט הקהתי, שם). ומטעם זה, **שולחים לרבו או למלמד** מעטפה כנהוג, אבל לא מאכלים, שזה כפריעת חוב והכרת טובה (שו"ת דברי מלכאל ה, רל"ז)

אבל ר"ל, אסור להשתתף **בסעודת פורים** מחוץ לביתו, ויש להקל להתארח אצל ילדיו, כשאינן משמיעים זמר.

משלוח מנות מלווה למלווה: החייב כסף לחברו לא ישלח לו משלוח מנות, אלא אם כן שולח לו כל שנה גם בלי שלווה.

משלוח מנות למחלל שבת שאינו שומר תורה ומצוות (באופן שזו האפשרות היחידה לקיים את המצווה באותו מקום): כתב הגר"מ שטרנבוך (תשובות והנהגות ג, רל"ו): מחלל שבת אינו נקרא "רעך", ואין לנהוג בו רעות וידידות, אלא אם כן הוא כתינוק שנשבה". וכן כתב הגרי"ש אלישיב זצ"ל (יבקשו מפיהו א, עמ' כ) שכששולחים למחלל שבת לתאבון ולא להכעיס - יוצאים ידי חובה, אלא שיש להיזהר שלא להכשיל באכילה ללא ברכה. ואפשר להוסיף פתק חמוד - "ברכתו..... בכל אופן אם שלח מחלל שבת משלוח מנות, כתב הגר"נ קרליץ זצ"ל (פסקי שמועות) שיש להחזיר לו בחזרה משלוח, אך להימנע מלשלוח יין שאינו מבושל (ולהכשילו באיסור סתם יינם).

אופן המשלוח וצורתו

יש נוהגים **ששולחים ע"י שליח** שנאמר: "ומשלוח מנות" (משנ"ב בשם בנין ציון). אבל יוצאים גם כשמביאים בעצמם, וראיה מהגמ' "מחלפי סעודתייהו" - שהחליפו תלמידים את מנותיהם בסעודה, לקיים משלוח מנות (חזון איש בארחות רבנו ג, עמ' כ"ג הגרי"ז הלוי בתשובות והנהגות ב, עמ' ק"ב). והעיד הגר"ח קנייבסקי זצ"ל שהחזו"א לא הקפיד לשלוח על ידי שליח.

אפשר לשלוח על ידי קטן וקטנה (חת"ס לגיטין כ"ב ע"ב). אלא שצריך לוודא שעשו שליחותם (שו"ת חלקת יעקב א, ק"ג) וצריך שיגיעו שתי המנות **יחד**. שיש שולחים שני ילדים שהאחד איטי, והראשון האוחז בבקבוק כבר ליד הדלת, והשני עם העוגה משתרך מאחור, ויש להנחותם, שיעמדו בפתח ביחד, ואז יקישו בדלת, שנאמר "**ומשלוח מנות**" ולא משלוח מנה ועוד מנה (החיד"א).

זמן המצווה

משלוח מנות, וכן מתנות לאביונים וסעודת פורים, זמן קיום מצוותם, מהזריחה: בפרזים - **5:37** במוקפים-**5:36** ועד שקיעת החמה: בפרזים ובמוקפים - **5:58**. רצוי להביא

המשלוח לפני הסעודה (להרבות לסעודה). ולדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א, רצוי לשלוח משלוח מנות אחד, לפני שאוכלים ארוחת הבוקר, ככל מצווה שזמנה ביום, שלכתחילה, אין אוכלים לפני קיומה.

מתנות לאביונים

נותנים **שתי** מתנות **לשני** אביונים נפרדים, פגש **זוג** אביונים בעל ואשתו ונתן בנפרד לבעל ולאשה - **יצא ידי חובה** (ש"ת בנין עולם). נותנים גם עבור האישה וילדים שהגיעו לחינוך. **מי נקרא אביון**, לדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א היינו – המתקשה בפרנסתו השוטפת ואינו מתבייש לבקש עזרה מאחרים ד"לא כסיף למיתבע" [אינו מתבייש לבקש] **ובכלל זה**, כל מי שלמרות הכנסותיו, "אינו גומר את החודש" או מי שיש לו הרבה חובות, כגון להשיא את ילדיו (דעת הגרי"ש אלישיב הגר"נ קרליץ והגר"ח קנייבסקי זצ"ל).

סכום הנתינה בזמננו: לדעת המשנ"ב עפ"י הריטב"א יוצאים ידי חובה בנתינת פרוטה ומעלה (כ **10** אגורות). ובשערי תשובה, שם: "מתנה חשובה" והיינו, לדעת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (עלון "מים חיים" 70 לגר"א דינר שליט"א) שיעור סעודה קלה שנהנים ממנה (כגון לחמנייה ושוקו וכדומה) בערך בסכום של **10** ₪ לכל אביון. **הלכה למעשה**: כתבו הגר"נ קרליץ זצ"ל (חוט שני ב, עמ' י"ג והגר"ח קנייבסקי זצ"ל ש"מספיק לתת כמו שכתוב במשנ"ב, כל סכום שהוא יותר מפרוטה". אמנם, לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל (אגרת הפורים ד, ו) : **הידור** לתת לכל אביון שיעור סעודה – **כ50** שקלים. "שיעור מתנה חשובה שמשמחת את הלב". וזהו הידור, ואינה חובה מעיקר קיום המצוה.

הערה: אין נותנים מתנות לאביונים מכסף מעשר – היינו, הסכום הבסיסי לקיום המצווה **10** אג' – כנ"ל. ואף לא משלוח מנות [המשלוח הראשון – **2** מנות לאחד] ואף לא "זכר למחצית השקל" מכספי מעשר. **ומוטב להרבות במתנות לאביונים** מלהרבות בסעודתו ומשלוח מנות לרעיו שאין שמחה גדולה אלא לשמח לב עניים יתומים ואלמנות (רמב"ם הלכות מגילה פרק ה).

עודות פורים

מדליקים נרות, בלא ברכה, "וטוב לעסוק מעט בתורה לפני שמתחילים בסעודה שנאמר: "וליהודים הייתה אורה" - זו תורה (רמ"א תרצ"ה, ב) שהסעודה תהיה שמחה של דברי תורה (א"ר בשם השל"ה). יש מגישים דג (מזל דגים) ספק אם חייבים בפת, שלא נזכרה סעודה, אלא "משתה ושמחה" (מג"א והנצי"ב). וערוה"ש הביא ראייה שגם משתה הוא עם פת, מהנאמר אצל לוט: "ויעש להם **משתה**, ומצות אפה ויאכלו". אבל, חייבים במאכלים טעימים.

חובת אכילת בשר בסעודת פורים : ברמב"ם מגילה ב, ט"ו "כיצד חובת סעודה זו, שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו" ואכן בשו"ע תרצ"ה, שיש חובה בבשר, ודעת הגר"י פ"ש"ר זצ"ל דווקא בשר בהמה, ואין יוצאים בבשר עוף. מן הדין **די בסעודה אחת**, ביום הפורים ואפילו היא ארוחת הבוקר (אחרי שמיעת המגילה) **השוכח על הניסים בברהמ"ז – אינו חוזר**. ואפשר להוסיפו כבקשה בין הרחמן וכו'.

מצוות "עד דלא ידע"

שולחן ערוך ורמ"א תרצ"ה, ב: "חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו'" ויש אומרים: שאין צריך להשתכר, אלא ישתה יותר מלימודו וישן, ומתוך שישן, אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי" [והשינה, צריכה להיות כנראה, בפורים עצמו - מועדים וזמנים ב, ק"צ], וברש"י למגילה ז ע"א לבסומי - "ביין". וכן כתב הרמב"ם מגילה ב, ט"ו: "ושותה יין עד שישתכר ויירדם בשכרותו". וכן כתבו הרוקח, רל"ז והרדב"ז א, תס"ב שהמצווה ביין, משום שכל הניסים נעשו על ידי משתה היין. אמנם, אפשר להוסיף שאר משקאות משכרים, אם נהנה מהם - מועדים וזמנים ב, ק"צ ושו"ת התעוררות תשובה ג, תצ"א.

גדר "עד דלא ידע"

ב"יד אפרים" (להגרא"ז מרגליות) על גליון השו"ע: "גילו לי בחזיון הלילה, דעד דלא ידע, היינו, עד, ולא עד בכלל". **ובמהרש"א** לב"מ כ"ג ע"ב על דברי הגמ' "בתלת מילי עבידי רבנן דמשני במיליהו וכו'" "בפוריא", דחייב אדם לבסומי וכו' ועל זה אמרו, עבידי רבנן דמשנין לומר, שלא ידע [בין ארור המן לברוך מרדכי] גם אם הוא אינו מבוסס כל כך, ויודע". **ובנימוקי יוסף** למגילה ז ע"ב בדומה למהרש"א: "לא שישתגע בשכרותו, וימשך אחר שחוק וקלות ראש וניבול פה, שזה לא ייקרא שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא תיקנו נביאים ראשונים, אלא לומר דברי בדיחותא עד שיסברו אינשי' שלא ידע בין ארור וכו'" **נשים** - אף שחייבות בכל מצוות היום, אינן חייבות במצות לבסומי, שאין דרך נשים בשכרות, ואדרבה, להן, איסור הוא (שו"ת מועדים וזמנים ק"צ). **השתכרות בפורים בניגוד לרצון ההורים** פסק מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל (הליכות שלמה י"ט, כ"ה), שעדיף לקיים רצונם, ולצאת בשתיית יתר מכפי מידתו ושינה (כרמ"א תרצ"ה, ב). אמנם, תלמיד חבר למרן הגר"א נבנצל שליט"א ענה: "יעשה שלא יידעו ההורים", אא"כ בסכנה לבריאות.

הנחיות למקיימים חייב איניש לבסומי בפוריא בהידור

(עפ"י מקורות רפואיים מוסמכים)

א. יש לאכול בטרם שותים, בעיקר מוצרי פחמימות [תבשילי דגן, תפוחי אדמה ואורז], ומומלץ לאכול לחם קלוי, המסייע רבות לעיכול האלכוהול. כמו כן, להקדים לשתייה,

שתיית מים או משקאות קלים, עדיף המועשרים בוויטמינים, למניעת התייבשות הגוף, לסייע בספיגת האלכוהול, וכדי למנוע תחושת בחילה. יש להימנע משתיית משקאות המכילים קופאין (קולה, קפה, תה וכדומה), המייבשים בנוסף לאלכוהול. **ב.** יש לשתות יינות ומשקאות איכותיים, עדיפים בהירים בצבעם, שאינם מכילים סוכר (יינות יבשים וחצי יבשים), כדי לאפשר עיכול מהיר, וספיגה בגוף ביתר קלות. אין לשתות סוגי אלכוהול המיוצרים ממקורות השונים זה מזה: יין + בירה + יין + ויסקי, וודקה + ליקרים. בשום אופן אין לשתות בירה ולאחר מכן יין. **ג.** אין לשתות בבת אחת. יש להמתין בין מנת משקה, כגון כוס יין המכילה 13% אלכוהול, או כוסית משקה חריף של 45% כחצי שעה עד המנה הבאה, ולשלב אכילה, להניח לגוף לעיכול האלכוהול. ההמתנה, אינה מונעת את ההשתכרות!

חידוש חיוני: מחקר חדשני שהתפרסם בחורף תשע"ח, חשף עובדה מדהימה ובדוקה, כדי להפיג את השפעת האלכוהול לאחר השתייה - יש לשתות משקה "ספרייט" או "7UP", והשפעת האלכוהול מתפוגגת להפליא! זאת בנוסף לשתיית משקאות המכילים: מלח, סוכר, אשלגן ובפרט ויטמין C להחזיר לגוף את המינרלים והוויטמינים שנאבדו, בעקבות השתייה המרובה. החשים, חלילה, שלא בטוב, בבוקר שלמחרת, מומלץ לאכול צנימים, בננות וביצים (עדיף מבושלות), וירבו בשתייה ובמנוחה.

כתב **בביאור הלכה**, תרצ"ה בשם **החיי אדם**: "ואמנם, היודע בעצמו שיזלזל... במצווה מן המצוות, בנטילת ידיים, בברכה וברכת המזון, או שלא יתפלל מנחה או מעריב, או שינהג קלות ראש – **מוטב שלא ישתכר**, וכל מעשיו יהיו לשם שמים". וציין מרן החפץ חיים זי"ע, שגם בפורים אסור לדבר "לשון הרע"

שימו לב !!! בפורים, **השותים אינם נוהגים**, ורק **שוטים**, שותים ונוהגים !!!

שלושים יום קודם הפסח – שואלין ודורשין בלכות הפסח

נוהגים ללמוד הלכה מהלכות הפסח בסעודת פורים בפרט במוקפים, שהוא ממש תוך לי יום לחג. ויש נוהגות [בפרט בשנה מעוברת, שהתפזר החמץ בבית חודש שלם נוסף] לנקות ארון קטן, מיד אחרי סעודת פורים, שמשלושים יום קודם הפסח, מועילה כבר בדיקת הארון בנר או פנס (בלא ברכה), ואם לא מכניסים, מעתה, חמץ, המקום בדוק ומוכן לפסח הבא עלינו לטובה.

שעון הקיץ

תזכורת: אור ליום שישי י"ט אדר שני, עוברים **לשעון הקיץ**, מזיזים את מחוגי השעון בשעה 2:00 קדימה [קיץ - קדימה] ל 3:00.

שימו לב ! הדלקת הנרות שבת פרשת צו ו"פרשת פרה" - כ אדר שני

בירושלים - 6:21 במרכז - 6:38 בצפון - 6:27 בעזה ובדרום - 6:31

מוציאים שני ספרי תורה, בראשון קוראים לשבעה בפרשת השבוע, ובשני למפטיר בפרשת פרה (במדבר י"ט, א - י"ט, כ"ב). ונקראת סמוך לניסן שאז הייתה שריפת פרה אדומה במדבר, שיהיו טהורים ויכולו לעשות הפסח בזמנו. ואנו מבקשים לפניו יתברך, שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה (מ"ב) יש אומרים שחיוב קריאת פרה מן התורה (שו"ע תרפ"ה, ז) ויש לכוון לצאת ידי חובת שמיעת פרשת פרה. ההפטרה: "ויהי דבר ד' וגו' עד "וידעו כי אני ד'" (יחזקאל ל"ו, ט"ז - ל"ח).

אין אומרים "אב הרחמים" ואין מזכירים נשמות, **במנחה**: אומרים צדקתך וגו'

שימו לב! צאת השבת: בירושלים - 7:34 במרכז בעזה ובדרום - 7:37

בצפון - 7:35 ר"ת - 8:14

שבת פרשת שמיני - פרשת החודש - מברכים חודש ניסן

מוציאים שני ספרי תורה, בספר הראשון קוראים - פרשת שמיני, ובשני מספר שמות פרשת בא (י"ב, א)

ההפטרה: "כל העם וגו' כה אמר ד' (יחזקאל מ"ה, ט"ז)

מברכים חודש "ניסן" המולד: בליל שלישי בשעה 10, 57 דקות ו 7 חלקים. בברכת "יחדשהו הקב"ה עלינו וכו' " אומרים: "ולגשמים בעיתם", כיון שעד פסח עדיין זמן גשמים (דעת הגר"ח"ק זצ"ל בספר "ולגשמים בעיתם" עמ' קצ"ד ורל"ט). ובני ספרד, יש מוסיפים "ולטללי ברכה" כיון שמפסח זמן הטל (הגהות איש מצליח לבא"ח).

לא אומרים "אב הרחמים" ובמנחה - אומרים צדקתך וכו'

יום שני - כ"ט אדר שני - ערב ר"ח - יום כפור קטן"

פורים כשר ושמח!!!!

לברורים וקבלת דפי הלכה הרב
יצחק יעקב פוקס,

025372586 בפקס: 0548483398@yau

מחבר הספרים: "תפילה כהלכתה" "הליכות בת ישראל"
"הכשרות" הליכות בין אדם לחברו" "הליכות תינוקות וקטנים"
ו"כדת משה וישראל"